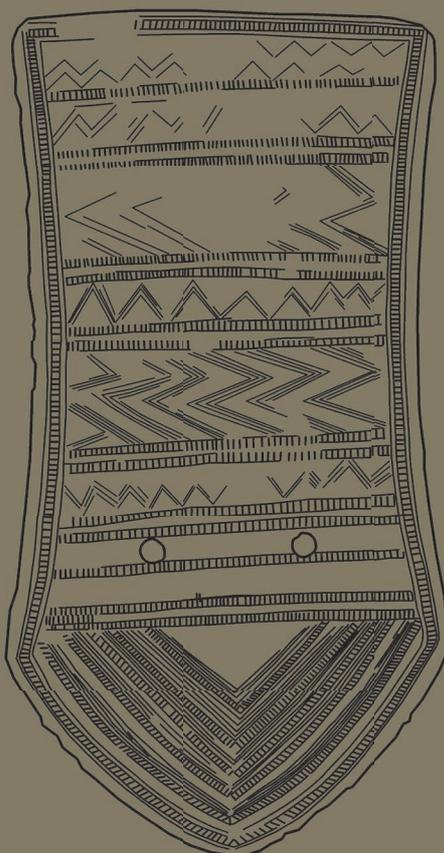

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 27
ROČNÍK CXI – 2017

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 27
ROČNÍK CXI- 2017

Bratislava 2017

ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI
ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

CXI- 2017
ARCHEOLÓGIA 27

Predseda redakčnej rady/Head of editorial board
PhDr. Juraj Bartík, PhD., Bratislava

Redakčná rada/Editorial Board
Doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Nitra
Mgr. Radoslav Čambal, PhD., Bratislava
PhDr. Beáta Egyházy-Jurovská, Bratislava
PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD., Bratislava
Doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., Nitra
Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc., Opava
Dr. Eric Vrba, Boston

Zostavovateľ/Edited by
PhDr. Vladimír Turčan

Preklad do nemeckého a anglického jazyka/translation into English and German languages:
REELS, s. r. o., Stephanie Staffen a autori

Publikácia je recenzovaná/publication is reviewed
Grafická úprava /Graphic design
Marianna Lázničková, Erika Mészárosová

Tlač/Print:
Bittner print s.r.o

Vydalo/Published by: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2017

Náklad/Numbers of the copies: 350 kusov

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum/Slovak National Museum-Archaeological Museum 2017

ISBN 978-80-8060-414-1
ISSN 1336-6637

OBSAH – INHALT

- 7 TOMÁŠ MICHALÍK: Paleolitické nálezy z Prašníka a Trstína. Príspevok k paleolitickému osídleniu severovýchodnej časti Malých Karpát
- 13 Palaeolithic finds from Prašník and Trstín. Towards a Palaeolithic settlement of the north-eastern part of the Small Carpathians
- 15 ALENA ŠEFČÁKOVÁ: Praveké kresby v jaskyni Domica
- 37 Prehistoric Drawings in Domica cave
- 43 BARBARA DANIELOVÁ: Medená sekera z Hruštína
- 47 Fund eines Kupferbeils aus Hruštín
- 49 ADAM GAŠPAR: Obilné jamy v praveku stredného a dolného Ponitrianska
- 61 Grain pits in prehistory of Nitra region
- 63 JURAJ BARTÍK – TOMÁŠ ZACHAR: Ozdobný štít únětickéj kultúry z Gajar
- 77 Verzierter Schild der Aunjetitzer Kultur aus Gajary
- 81 DAVID VÍCH: Pozdně bronzový depot se štítovou sponou z Moravské Třebové
- 87 Spätbronzezeitliche Hort mit Blattbügelfibel aus Moravská Třebová
- 89 PETER ŠIMČÍK: Plasticky zdobená mazanica z Prešova- Nižnej Šebastovej
- 96 Plastisch verzierter Huttenlehm aus Prešov-Nižná Šebastová
- 97 PETER C. RAMSL: Bronze- und eisenzeitliche Gräberfelder in Nordostösterreich: topographische Lage, Strukturen, und geschlechtsspezifische Bestattungsareale anhand von ausgewählten Beispielen
- 107 Pohrebiská z doby bronzovej a železnej v severovýchodnom Rakúsku: poloha, štruktúra a rodové areály na vybraných príkladoch
- 109 RADOSLAV ČAMBAL – IGOR BAZOVSKÝ: Neskorolaténske sídliskové objekty v Bernolákove, okr. Senec
- 130 Spätlatènezeitliche Siedlungsobjekte in Bernolákovo, Bez. Senec
- 133 MIROSLAVA DAŇOVÁ: Rímsky prsteň z Trenčína
- 136 Roman ring from Trenčín
- 137 VLADIMÍR TURČAN: Včasnostredoveké sídliskové objekty z Bernolákova
- 152 Frühmittelalterliche Siedlungsobjekte aus Bernolákovo
- 153 LUCIA PILKOVÁ – PETRA ŠIMONČIČOVÁ KOŇŠOVÁ: Predmety každodennej potreby z Čeboviec – Zeleného hradu (okr. Veľký Krtíš)
- 161 Gegenstände des alltäglichen Bedarfs aus Čebovce – Zelený hrad (Bez. Veľký Krtíš)
- 163 MICHAL PÍREK: Gajary – Posádka vo svetle historických prameňov
- 178 Gajary – Posádka im Lichte historischen Quellen
- 179 MAREK BUDAJ – MICHAL PÍREK: Nálezy z 14. – 15. storočia z hradu Tekovská Breznica
- 192 Funde vom 14. – 15. Jahrhundert von der Burg Tekovská Breznica (Bez. Žarnovica)

KOLOKVIUM

- 197 VLADIMÍR TURČAN: Pätnásty ročník kolokvií k otázkam rímsko-germánskej archeológie
196 Fünfzehnter Jahrgang der Kolloquien zu Fragen der römisch-germanische Archäologie
- 197 ZDENĚK BENEŠ: Doklady výzdoby ozubeným kolečkem (radýlkem) na sídlišti z počátku doby římské v Mlékojedech, okr. Mělník
204 Evidence of Cog-wheel Ornamentation on a site from the beginning of the Roman era in Mlékokojedy, Mělník District
- 205 EDUARD DROBERJAR – RADKA KNÁPEK: K labskogermánské radélkované keramice
212 Zur elbgermanischen Keramik mit Rädchenverzierung
- 213 KRISTIAN ELSCHKEK: Rädchenverzierte Keramik der römischen Kaiserzeit vom südlichen Marchgebiet
222 Radielková keramika z doby římskej z južného Pomoravia
- 223 LINDA KOVÁCSOVÁ – JÁN RAJTÁR: Urny zdobené ozubeným kolieskom z vybraných hrobov pohrebísk v Kostolnej pri Dunaji a v Sekuliach
233 Rädchenverzierte Urnen von ausgewählten Gräbern der Gräberfelder von Kostolná pri Dunaji und Sekule
- 235 JAROSLAVA RUTTKAYOVÁ – MATEJ RUTTKAY: Keramika zdobená radielkom z Ponitria a Požitavia
244 Rädchenverzierte Keramik aus dem Nitra und Žitava Gebiet
- 245 VLADIMÍR VARSÍK: Nádoby zdobené ozubeným kolieskom z kvádskeho sídliska vo Veľkom Mederi
250 Rollrädverzierte Gefäße aus der quadischen Siedlung von Velký Meder
- 251 PETR ZAVŘEL: Tečkovaná a radélkovaná výzdoba na keramice starší doby římské z jihočeských lokalit
268 Die Punkt - und Rädchenverzierung auf der Keramik der älteren römischen Kaiserzeit aus den südböhmischen Lokalitäten

RECENZIE

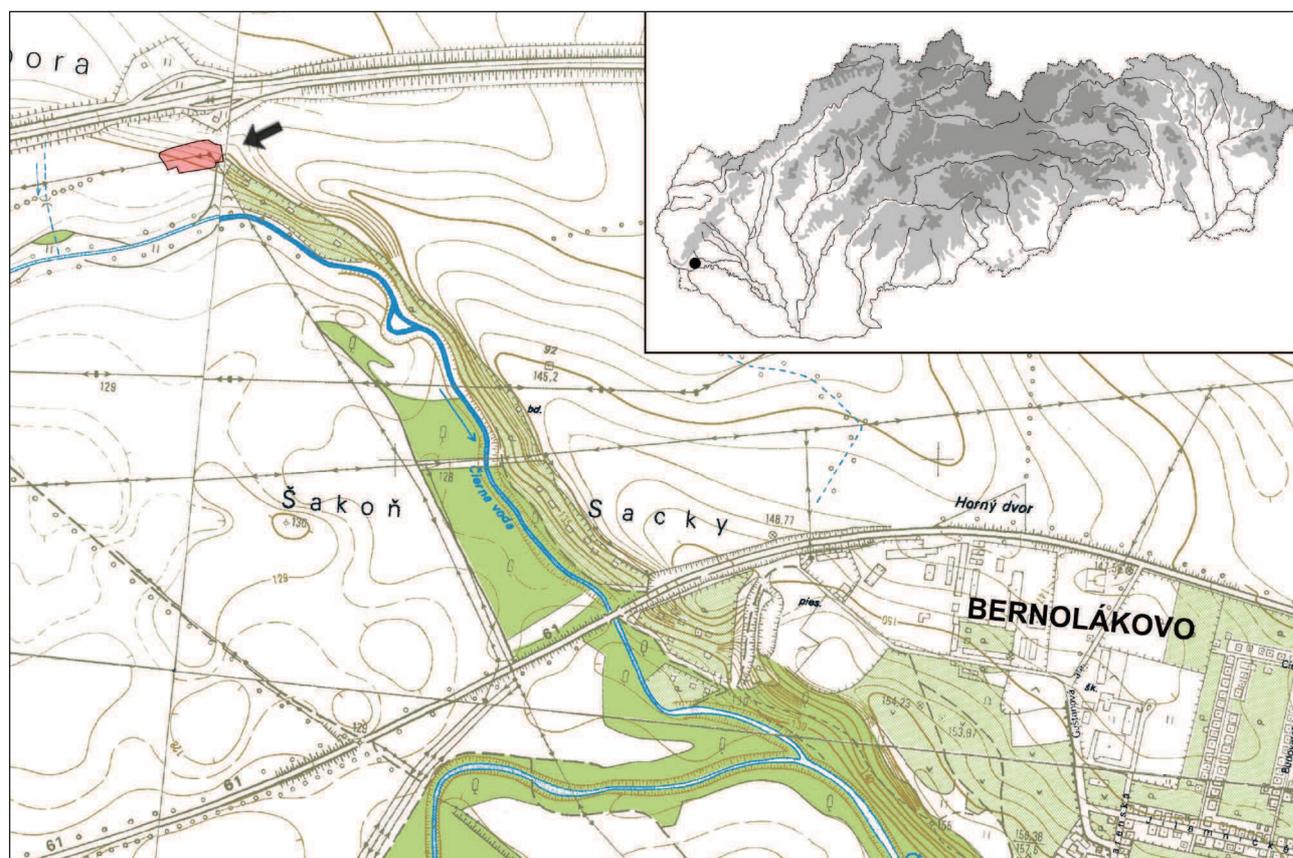
- 271 Juraj Bartík: Zoja Benkovsky-Pivovarová – Bohuslav Chropovský: Grabfunde der frühen und der beginnenden mittleren Bronzezeit in der Westslowakei. Nitra 2015.
273 Skratky časopisov a periodík – Abkürzungen von Zeitschriften und Periodika

VČASNOSTREDOVEKÉ SÍDLISKOVÉ OBJEKTY Z BERNOLÁKOVA

VLADIMÍR TURČAN¹**Keywords:** south-western Slovakia, Bernolákovo, early Middle Ages, settlement, earth-houses, ovens, pottery**Abstract:** *Early medieval settlement buildings from Bernolákovo. Part of a settlement from the end of the 9th – 10th century was excavated, consisting of earth-houses, ditches and stand-alone cupola clay ovens. The earth-houses were built without stakes and with stoves placed inside, which indicates that these were farm buildings. The stand-alone ovens had been rebuilt several times on the same spot.*

V mesiacoch jún až október 2016 uskutočnilo SNM-Archeologické múzeum pod vedením J. Bartíka, R. Čambala a I. Bazovského predstihový archeologický výskum v Bernolákove (okr. Senec) v polohe Obora, realizovaný v súvislosti s plánovanou výstavbou logistického centra v miestach, kde pôvodne stálo diaľničné odpočívadlo Triblavina. Skúmaný areál sa nachádza na severozápadnom okraji katastra obce, južne od diaľnice D1 vedúcej z Bratislavy do Trnavy. Smerom na juh poloha klesá k potoku Čierna voda (obr. 1). V literatúre sú z lokality známe nálezy z mladšieho praveku (Studeníková 1981) a včasného stredoveku (König 2009, 26-30)².

Plocha výskumu bola prerezaná deviatimi sondami (I – IX) v smere S – J, dlhými 22 – 50 m a širokými 3 m, rozmiestnenými vo vzdialenostiach 4 – 6 m od seba (obr. 2), pričom bolo zistených 18 objektov, z nich jeden z doby halštatskej.

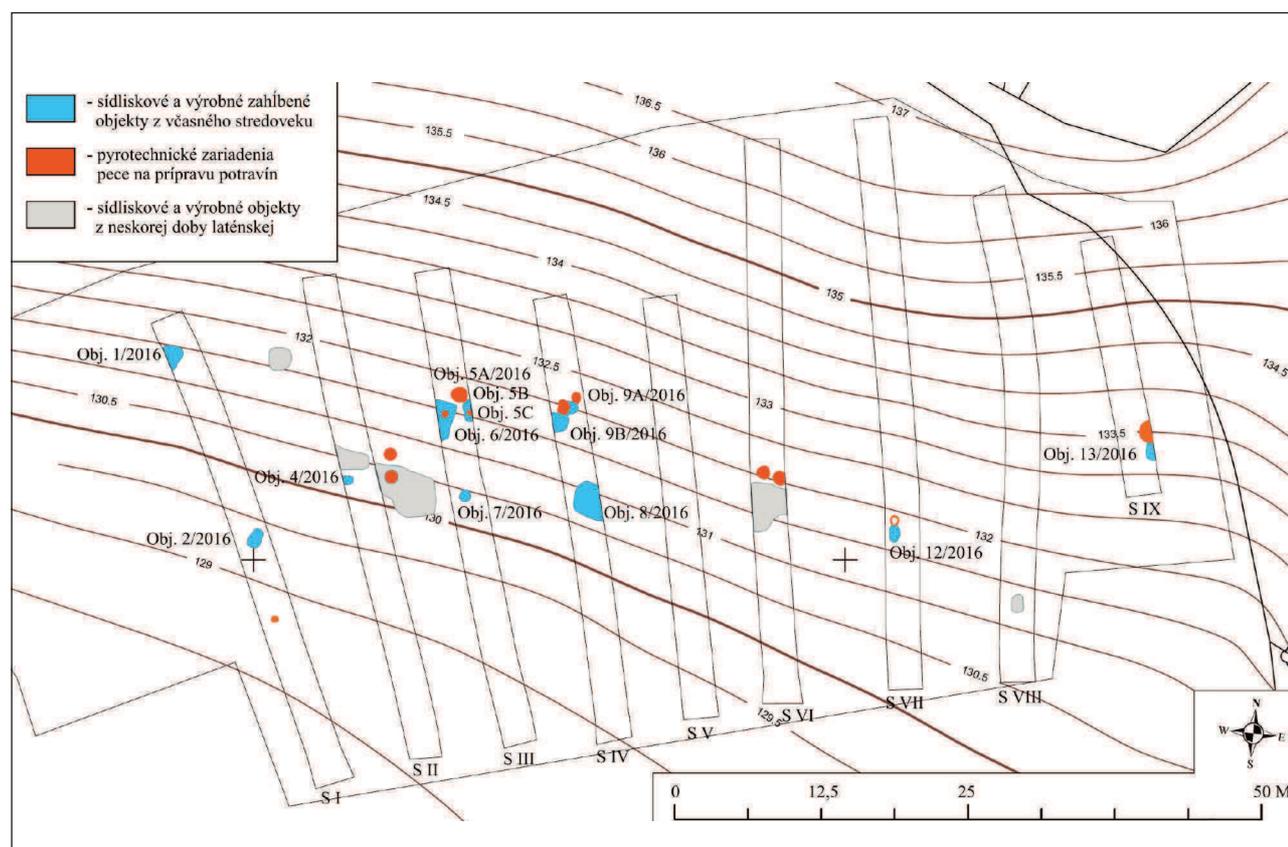
Obr. 1. Bernolákovo – Triblavina. Lokalita označená šipkou (autor R. Čambal).

Abb. 1. Bernolákovo – Triblavina. Fundstelle durch einem Pfeil gekennzeichnet (Autor R. Čambal).

¹ Štúdiá bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-15-0491.

² Včasnostredoveké sídliskové nálezy boli v blízkej polohe zistené aj počas výskumu pracovníkov Archeologického ústavu SAV v Nitre. Za informáciu ďakujem G. Březinovej.

skej, šesť z doby laténskej (*Čambal/Bazovský v tlači*)³. Do včasného stredoveku možno datovať 10 objektov (sem boli podľa sfarbenia a charakteristiky výplne zaradené aj obj. 7/16 a 13/16, ktoré archeologický materiál neobsahovali). Otvorené ostáva datovanie obj. 3/16, z ktorého ostalo iba torzo (ohnisko).

Obr. 2. Bernolákovo – Triblavina. Plán archeologického výskumu. (autor R. Čambal).

Abb. 2. Bernolákovo – Triblavina. Plan der archäologischen Grabung (Autor R. Čambal).

Opis objektov

Objekt 1/2016 (obr. 3)

Zemnica oválneho pôdorysu so zošíkmenými stenami, ktoré oblúkovite prechádzali v rovné dno v strede s kruhovým, oranžovým sfarbením ohraničeným ohniskom, ktoré bolo vyplnené popolom. Rozmery: dĺ. 190 – 230 cm, š. 160 cm, hĺ. 80 – 90 cm. Ohnisko 58x68 cm.

Nálezy:

1. Črep okrajový s vytiahnutým, ostro profilovaným ústím. Farba čierna. Rozmery: v. 3,2 cm, š. 4,8 cm, hr. 0,5 cm (obr. 3: 1).
2. Črep z hornej časti esovite profilovanej nádoby, zdobený ryhovaním. Farba hnedá. Rozmery: v. 7,1 cm, š. 6,0 cm, hr. 0,6 cm (obr. 3: 2).
3. Črep z tela nádoby zdobený jednoduchým obvodovým ryhovaním. Farba hnedá. Rozmery: v. 4,1 cm, š. 6,0 cm, hr. 0,1 cm (obr. 3: 3).
4. Črep z tela nádoby zdobený rytým zväzkom vlnoviek. Farba hnedá. Rozmery: v. 3,5 cm, š. 2,6 cm, hr. 1 cm (obr. 3: 4).
5. Črep z tela nádoby zdobený obvodovým ryhovaním. Farba hnedá. Rozmery: v. 4,1 cm, š. 4,2 cm, hr. 0,7 cm (obr. 3: 5).
6. Črep z tela nádoby zdobený obvodovým ryhovaním. Farba hnedá. Rozmery: v. 2,7 cm, š. 2,9 cm, hr. 0,9 cm (obr. 3: 6).

Objekt 2/2016 (obr. 4)

Jama obdĺžnikového pôdorysu so zaoblenými rohmi, s lievikovite sa zužujúcimi stenami, prechádzajúcimi v kotlovité dno. Južný a prilahlý juhovýchodný okraj objektu sa len slabo rýsoval, jeho ohraničenie bolo možné rekonštruovať až z profilov po exploatácii výplne. Z objektu okrem črepového materiálu pochádzajú aj zvieracie kosti a kúsky sludy. Rozmery: dĺ. 162-182 cm, š. 90-116 cm, hĺ. 50 cm.

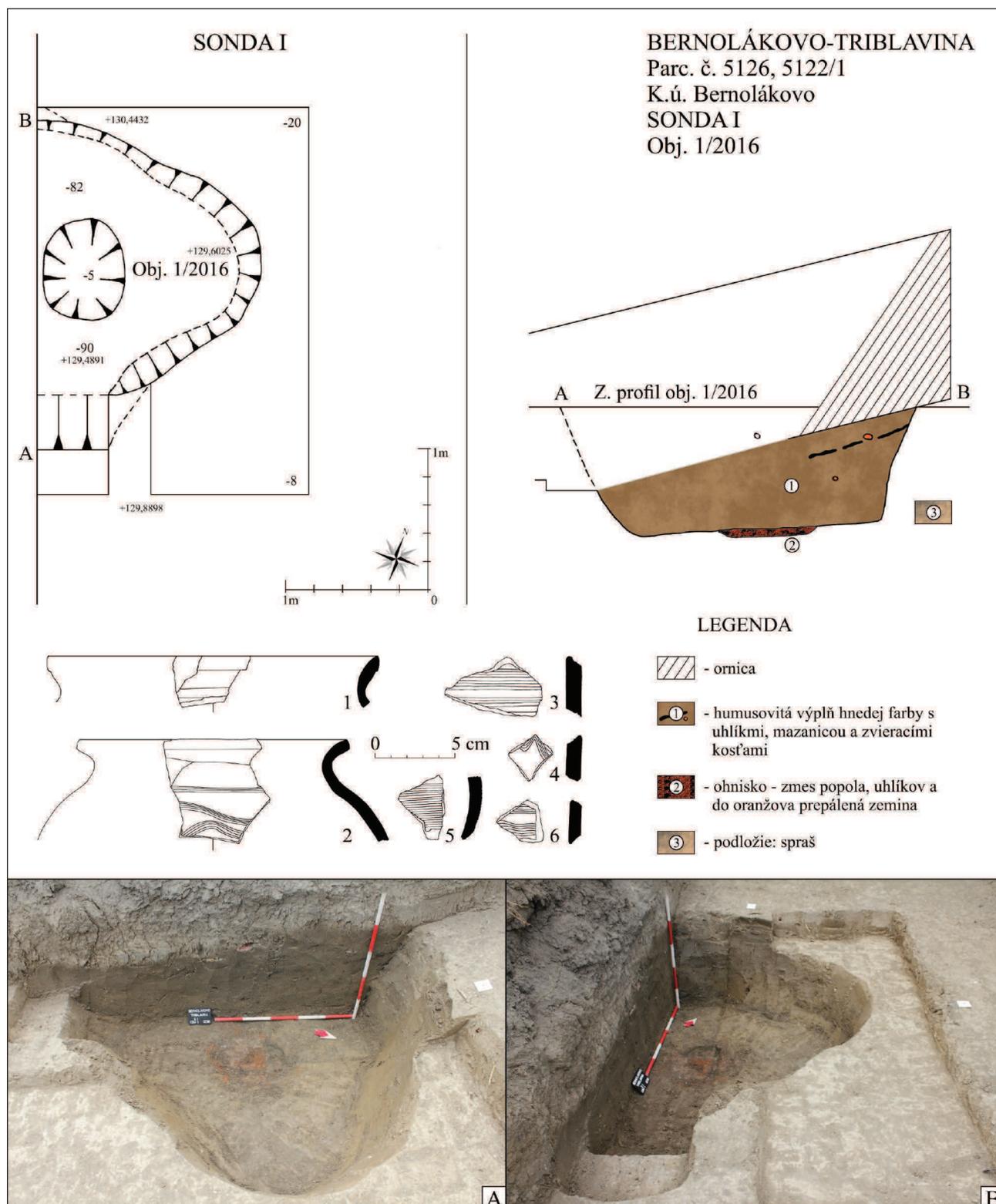
³ V tomto príspevku je aj podrobnejšia charakteristika lokality. Menovaným bádateľom ďakujem za poskytnutie materiálu. Nálezy sú uložené v zbierkach SNM-Archeologického múzea v Bratislave pod evidenčnými číslami AP 85339 – AP 85376.

Nález:

1. Črep z hornej časti nádoby esovite profilovanej, s vytiahnutým, rovným ústím, zdobený na vydutí po obvode dvoma pásmi obvodovej vlnovky, medzi ktorými sú umiestnené vpichy hrebeňovitým nástrojom, vetvičkovo usporiadané. Farba hnedá. Rozmery: \varnothing ústia 16 cm, v. 7,5 cm, š. 9,1 cm hr. 1,0 cm (obr. 4: 1).

2. Črep okrajový s vytiahnutým, rovným rozšíreným ústím. Farba hnedá. Rozmery: v. 1,9 cm, š. 4,1 cm, hr. 0,6 cm (obr. 4: 2).

3. Črep z tela nádoby zdobený jemným obvodovým kanelovaním. Farba hnedá. Rozmery: v. 2,6 cm, š. 3,7 cm, hr. 0,8 cm (obr. 4: 3).

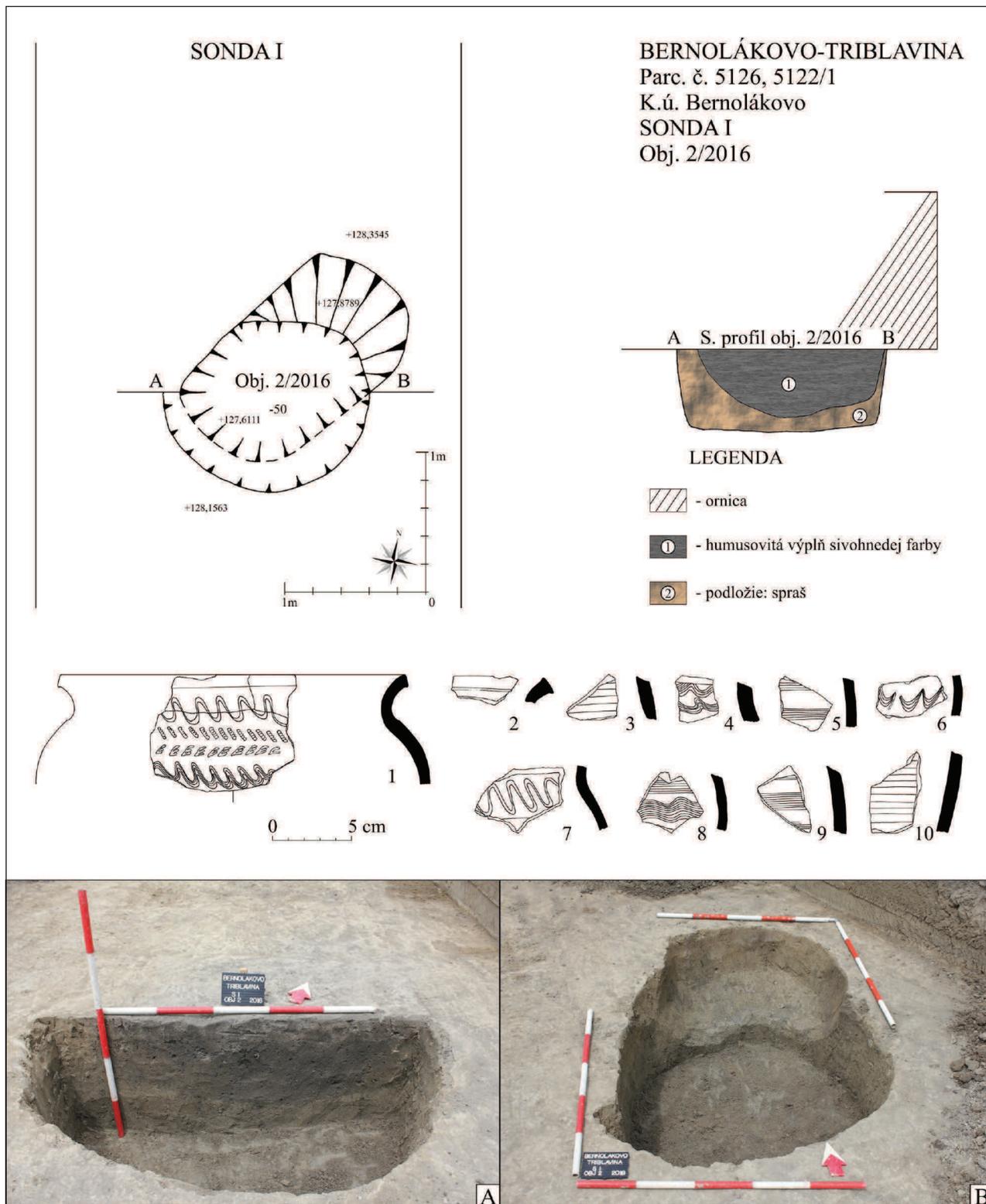

4. Črep z tela nádoby zdobený zväzkami rytých vlnoviek. Farba svetlohnedá. Rozmery: v. 2,8 cm, š. 2,1 cm, hr. 1,0 cm (obr. 4: 4).

5. Črep z tela nádoby zdobenej zväzkami obvodových rýh. Farba hnedá. Rozmery: v. 3,2 cm, š. 3,3 cm, hr. 0,7 cm (obr. 4: 5).

6. Črep z tela nádoby zdobený zväzkom ostro lomených rytých vlnoviek. Farba čierna. Rozmery: v. 2,5 cm, š. 4,2 cm, hr. 0,6 cm (obr. 4: 6).

7. Črep z tela nádoby zdobený plytkou, širokou rytou vlnovkou s vysokými oblúkmi, pod ktorými je umiestnená rytá obvodová línia. Farba čierna. Rozmery: v. 3,9 cm, š. 6,2 cm, hr. 0,7 cm (obr. 4: 7).

Obr. 4. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 2/16 (autor R. Čambal).

Abb. 4. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 2/16 (Autor R. Čambal).

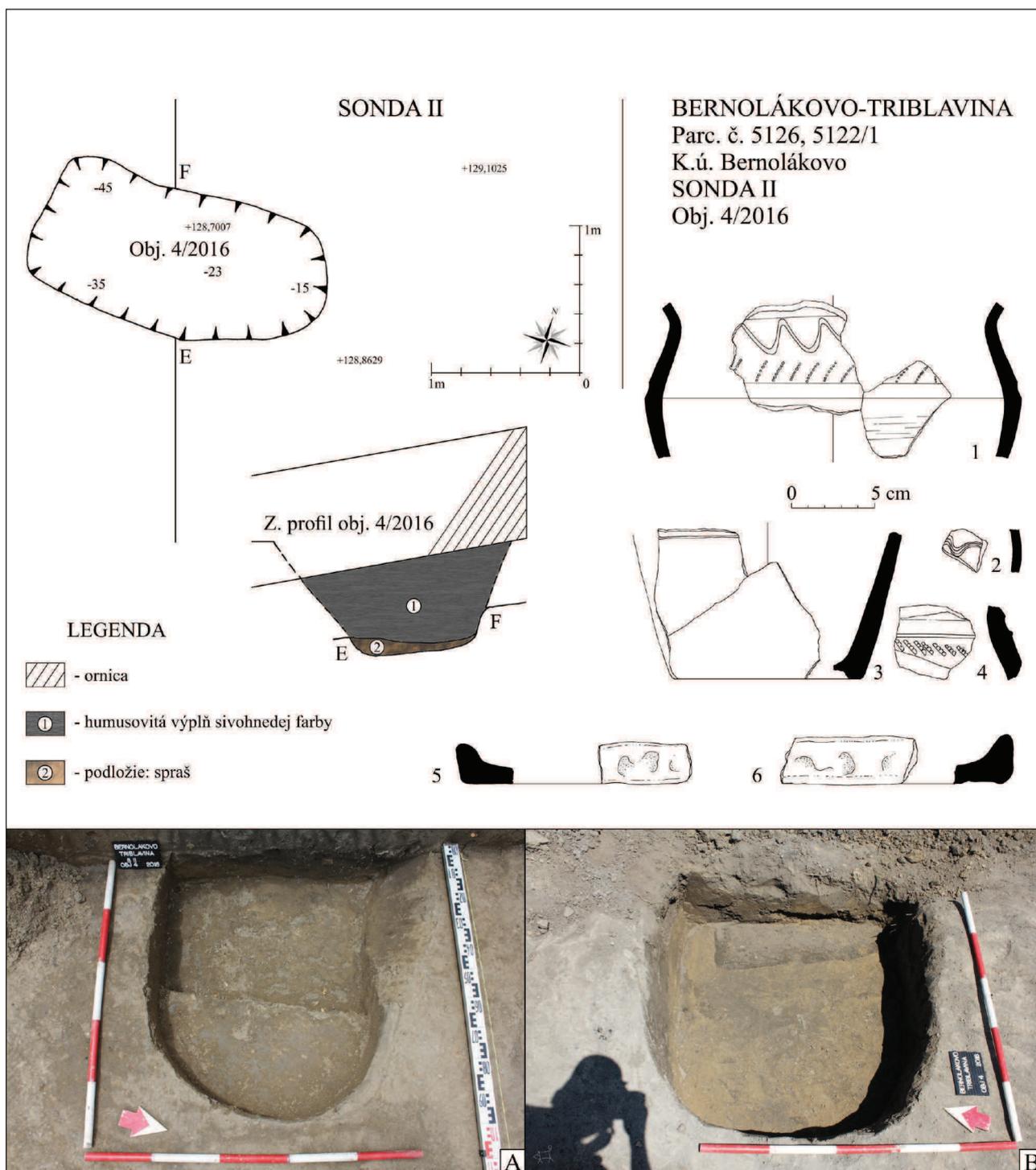
8. Črep z tela nádoby zdobený zväzkami rytých obvodových línií a vlnoviek. Farba čierna. Rozmery: v. 3,6 cm, š. 4,1 cm, hr. 0,6 cm (obr. 4: 8).

9. Črep z tela nádoby zdobený obvodovým ryhovaním. Farba hnedá. Rozmery: v. 4,30 cm, š. 3,5 cm, hr. 0,7 cm (obr. 4: 9).

10. Črep z tela nádoby zdobený obvodovým žliabkovaním. Farba sivá. Rozmery: v. 4,8 cm, š. 3,1 cm, hr. 0,8 cm (obr. 4: 10).

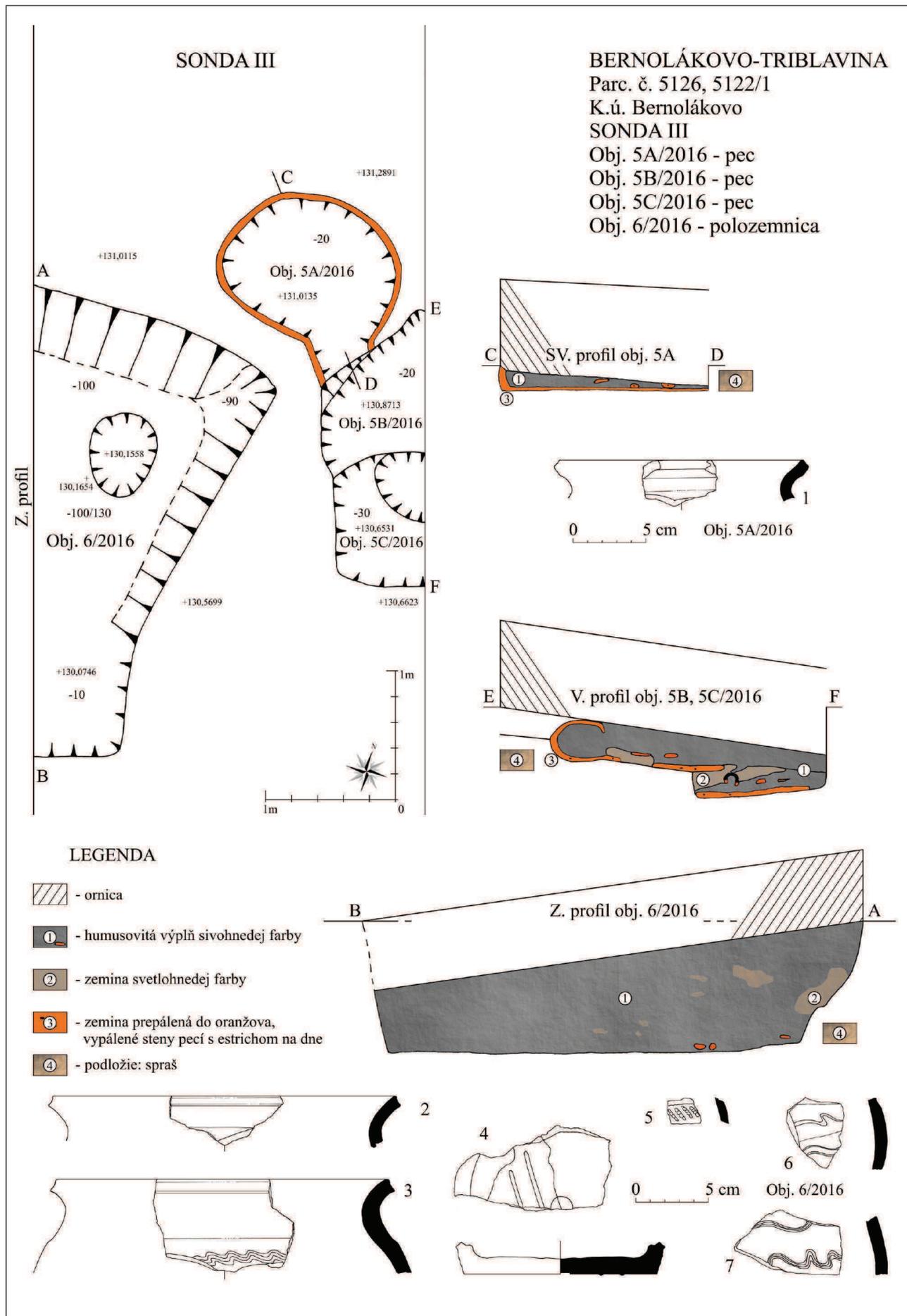
Objekt 4/2016 (obr. 5)

Jama nepravidelného obdĺžnikového pôdorysu s dlhšou osou orientovanou v smere V-Z, s lievnikovite zúženými stenami, prechádzajúcimi zalomením v ploché dno. Zásyp tvorila kompaktná zemina hnedočiernej farby. Rozmery: dĺ. 200 cm, š. 104 cm, hĺ. 23 – 45 cm.

Obr. 5. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 4/16 (autor R. Čambal).

Abb. 5. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 4/16 (Autor R. Čambal).

Obr. 6. Bernolákovo – Triblavina. Objekty 5A-C/16 a 6/16 (autor R. Čambal).

Abb. 6. Bernolákovo – Triblavina. Objekte 5A-C/16 und 6/16 (Autor R. Čambal).

Nálezy:

1. Črep z tela nádoby so zachovaným nábehom na vyťahnuté ústie, zdobený pod okrajom nepravidelne nanášanou jednoduchou vlnovkou a šikmými presekávanými vpichmi, pod ktorými sa nachádza obvodový široký plytký žliabok. Farba čierna. Rozmery: v. 9,8 cm, š. 13,1 cm, hr. 1,0 cm (obr. 5: 1).

2. Črep z tela nádoby zdobený dvojitou rytou vlnovkou. Farba svetlohnedá. Rozmery: v. 2,6 cm, š. 2,7 cm, hr. 0,7 cm (obr. 5: 2).

3. Črep zo spodnej časti nádoby s náznakom dna, zdobený obvodovým ryhovaním. Farba hnedá. Rozmery: v. 9,1 cm, š. 9,5 cm, ø dna 14 cm (obr. 5: 3).

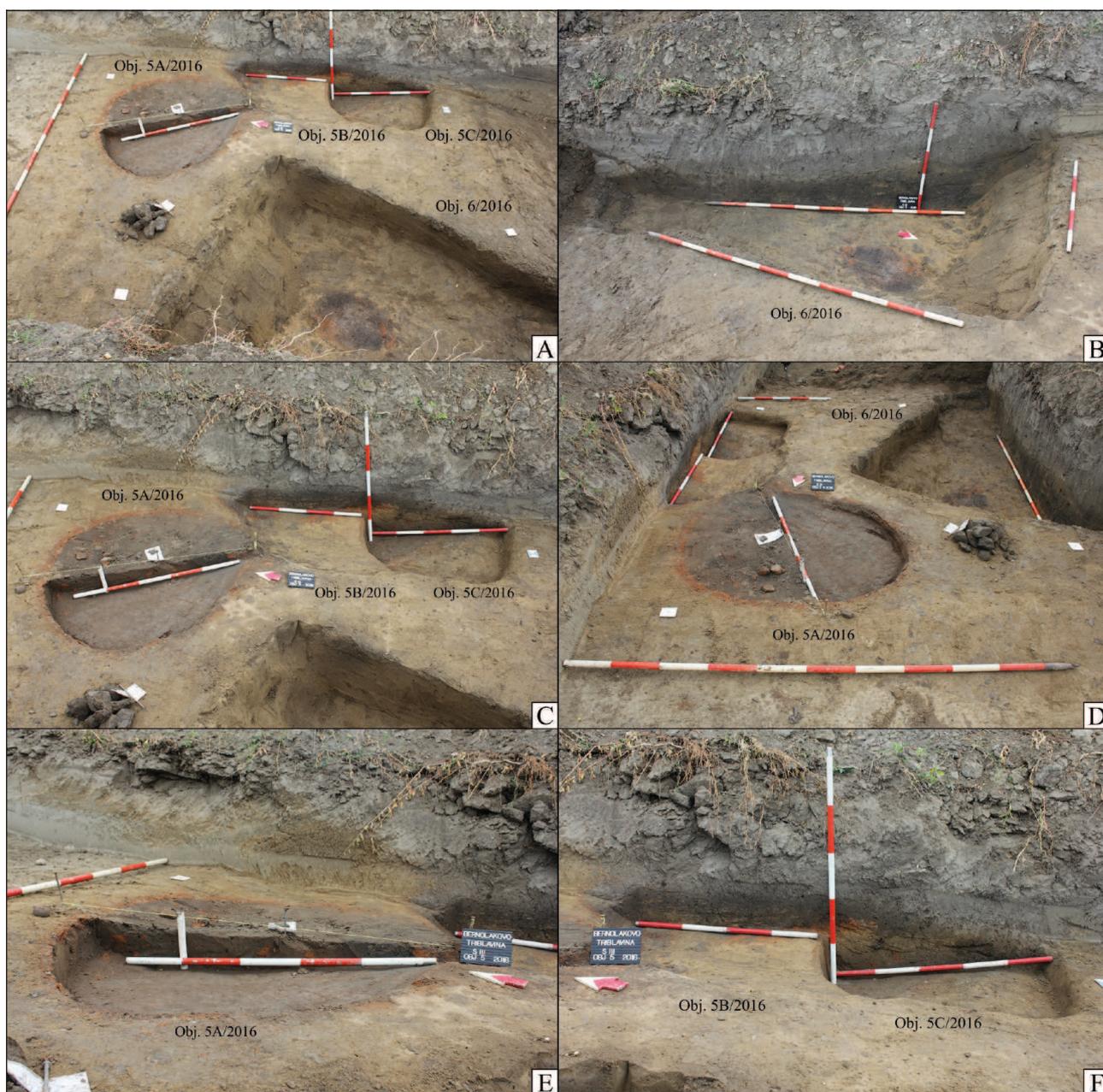
4. Črep z tela nádoby zdobený obvodovým žliabkom a šikmo kladenými presekávanými obdĺžnikovými vpichmi. Farba hnedá. Rozmery: v. 4,6 cm, š. 4,5 cm, hr. 1,1 cm (obr. 5: 4).

5. Črep z misky so zaobleným kolmo vyťahnutým krajom. Farba hnedá. Rozmery: v. 2,4 cm, š. 5,6 cm (obr. 5: 5).

6. Črep z misky s kolmo vyťahnutým okrajom a so zaobleným ústím. Farba hnedá. Rozmery: v. 3,2 cm, š. 8,2 cm (obr. 5: 6).

Objekt 5A-C/2016 (obr. 6; 7: A, C-F)

Kumulácia troch vzájomne sa prekrývajúcich objektov s výraznými stopami po prepálení. Objekt 5A, v rámci tejto kumulácie situovaný najsevernejšie, možno pôdorysne charakterizovať ako kruhovitý s lievnikovite vybiehajúcim a zužujúcim sa

Obr. 7. Bernolákovo – Triblavina. Objekty 5A-C/16 a 6/16 po začistení (autor R. Čambal).

Abb. 7. Bernolákovo – Triblavina. Objekte 5A-C/16 und 6/16 nach dem putzen (Autor R. Čambal).

kanálikom smerujúcim na juh. Jeho dno bolo pokryté estrichom. Južná časť objektu bola zničená mladším objektom 5B. Rozmery: dĺ. 126 cm, š. 140 cm, hĺ. 20 cm, š. ústia: 45 – 50 cm.

Nálezy:

1. Črep krajový s rovným, vytiahnutým ústím. Farba čierna. Rozmery: v. 3,1 cm, š. 5,2 cm, hr. 0,8 cm (obr. 6: 1).

Objekt 5B, z ktorého bola preskúmaná východná časť, narušil kanálik z obj. 5A, pričom na juhu bol narušený mladším obj. 5C. Na severnej strane tvorila okraj objektu kupolovitá komora pece na juhu s otvorom do manipulačného priestoru. Rozmery: dĺ. 110 cm, š. 80 cm, hĺ. 0,40 – 50 cm (obr. 6). Bez nálezov.

Objekt 5C, z ktorého bola preskúmaná východná obdĺžniková časť, zničil južnú časť obj. 5B. Odkrytá časť mala obdĺžnikový pôdorys. Rozmery: dĺ. 100 cm, š. 70 cm, hĺ. 26 cm. Bez nálezov.

Objekt 6/2016 (obr. 6; 7: B)

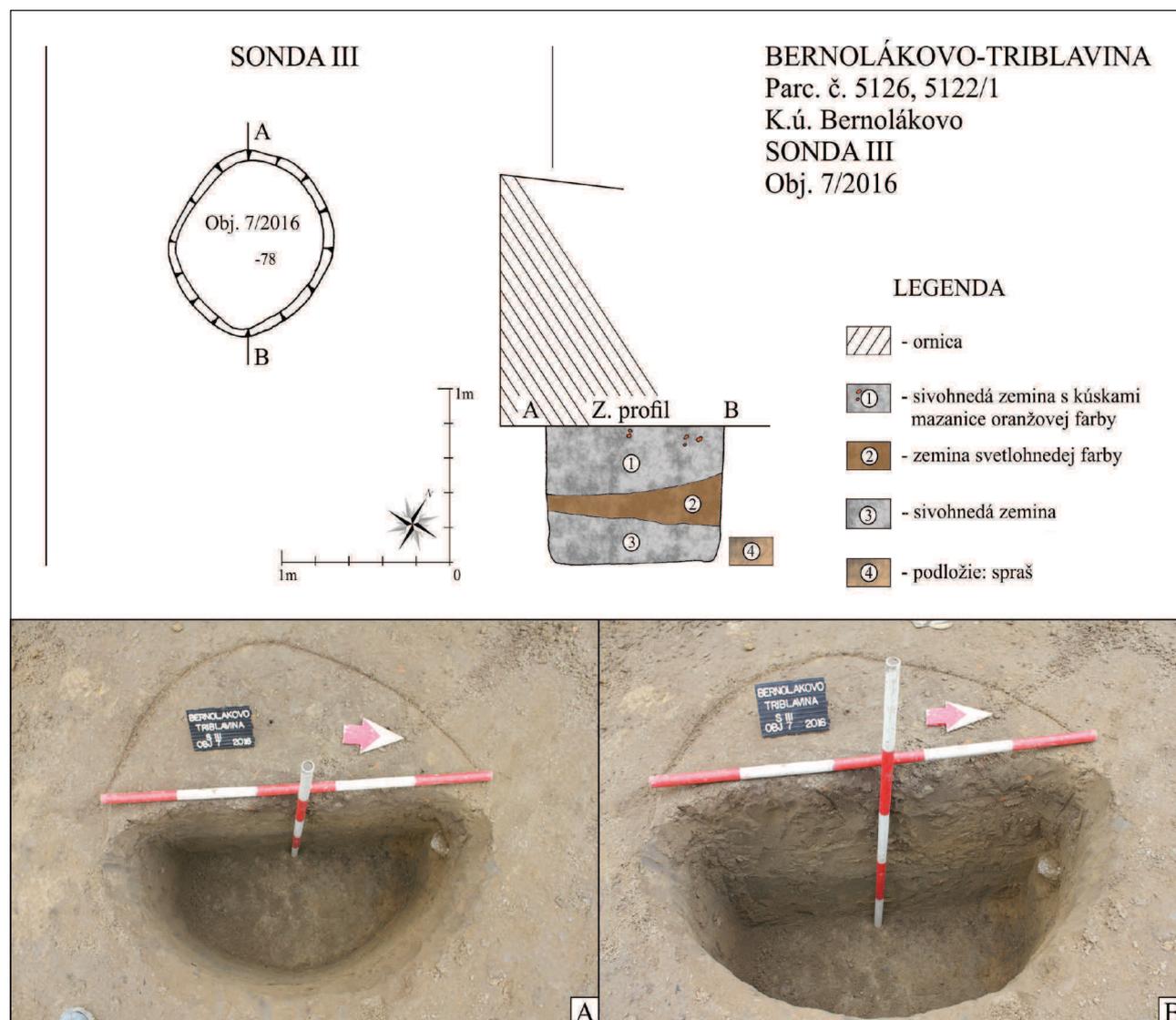
Severovýchodná časť objektu obdĺžnikového pôdorysu so zaoblenými rohmi a stenami šikmo klesajúcimi k rovnému dnu. Východná stena je mierne oblúkovite prehnutá do interiéru. Pri severovýchodnom nároží bolo situované ohnisko vajcovitého pôdorysu so stopami prepálenia a popolom. V kompaktnom hlinenom zásype tmavohnedej farby sa nachádzali fragmenty prepálenej mazanice. Rozmery: dĺ. 360 cm, š. 192 cm, hĺ. 100 cm.

Nálezy:

1. Črep okrajový s vytiahnutým, rovným ústím. Farba čierna. Rozmery: v. 3,1 cm, š. 7,9 cm, hr. 0,9 cm (obr. 6: 2).

2. Črep okrajový s vytiahnutým, rovným ústím, zdobený na tele dvojnásobnou obežnou vlnkou. Farba hnedá. Rozmery: v. 6,7 cm, ø okraja 24 cm, š. 9,5 cm, hr. 1,1 cm (obr. 6: 3).

3. Črep z neodsadeného dna nádoby so stredovým plastickým krúžkom a troma rovnobežnými plastickým rebra-
mi. Farba hnedá. Rozmery: v. 2,4 cm, š. 10,1 cm, hr. 1,2 cm (obr. 6: 4).

Obr. 8. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 7/16 (autor R. Čambal).

Abb. 8. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 7/16 (Autor R. Čambal).

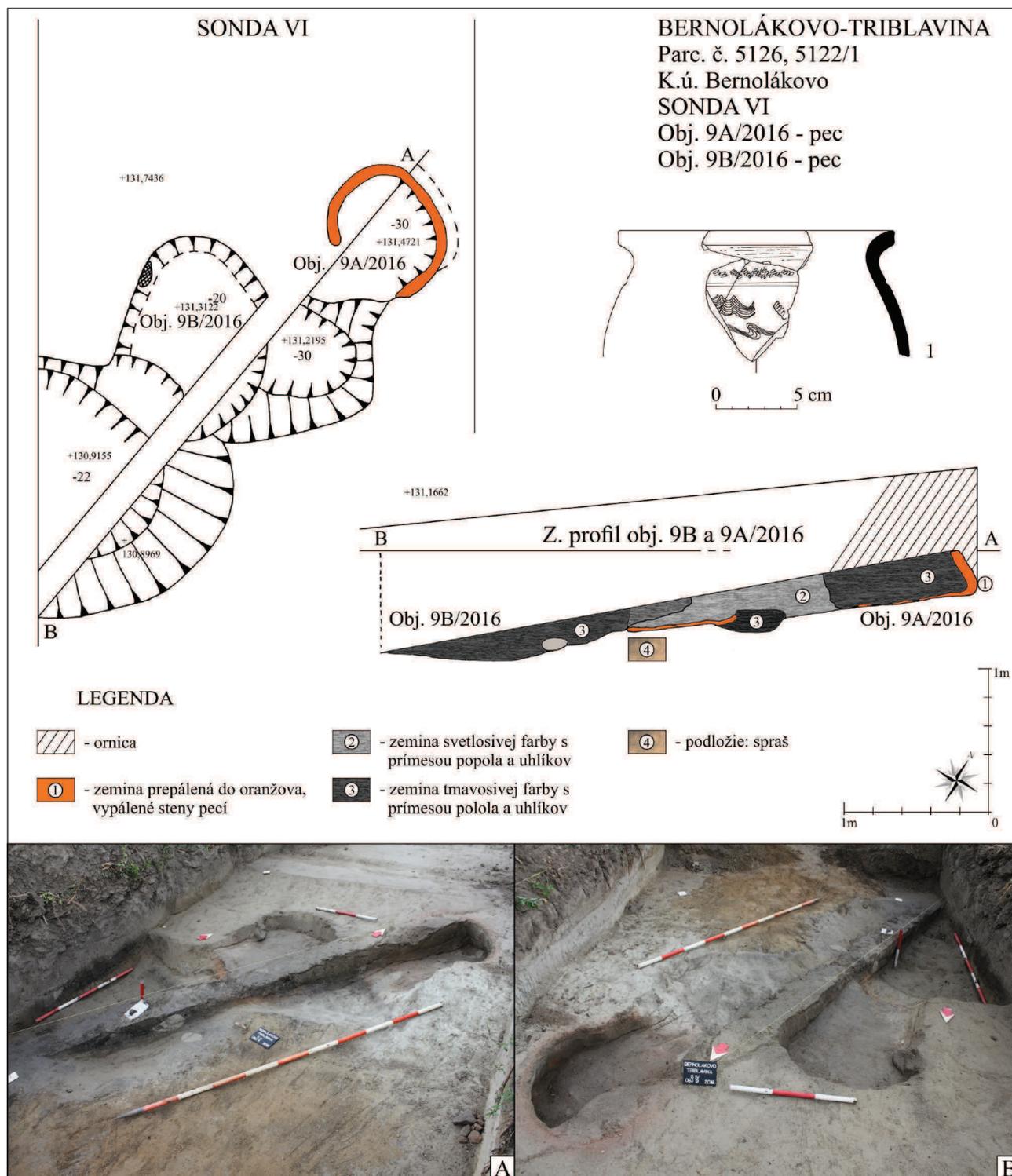
Bez nálezov.

Objekt 8/2016 (obr. 9)

Zemnica obdĺžnikového tvaru s dlhšou osou v smere V- Z so zaoblenými nárožiami, z ktorej boli preskúmané zhruba z 2/3. Kolmé steny objektu oblúkovite prechádzali v rovné dno. V severovýchodnom profile bol zistený zásah do zásypu v podobe oranžovo prepálenej kupoly pecky. Výplň objektu tvorila kompaktná hnedá zemina, obsahujúca aj praveký materiál a zvieracie kosti. Rozmery: dĺ. 280 cm, š. 295 cm, hĺ. 10 – 45 cm.

Nálezy:

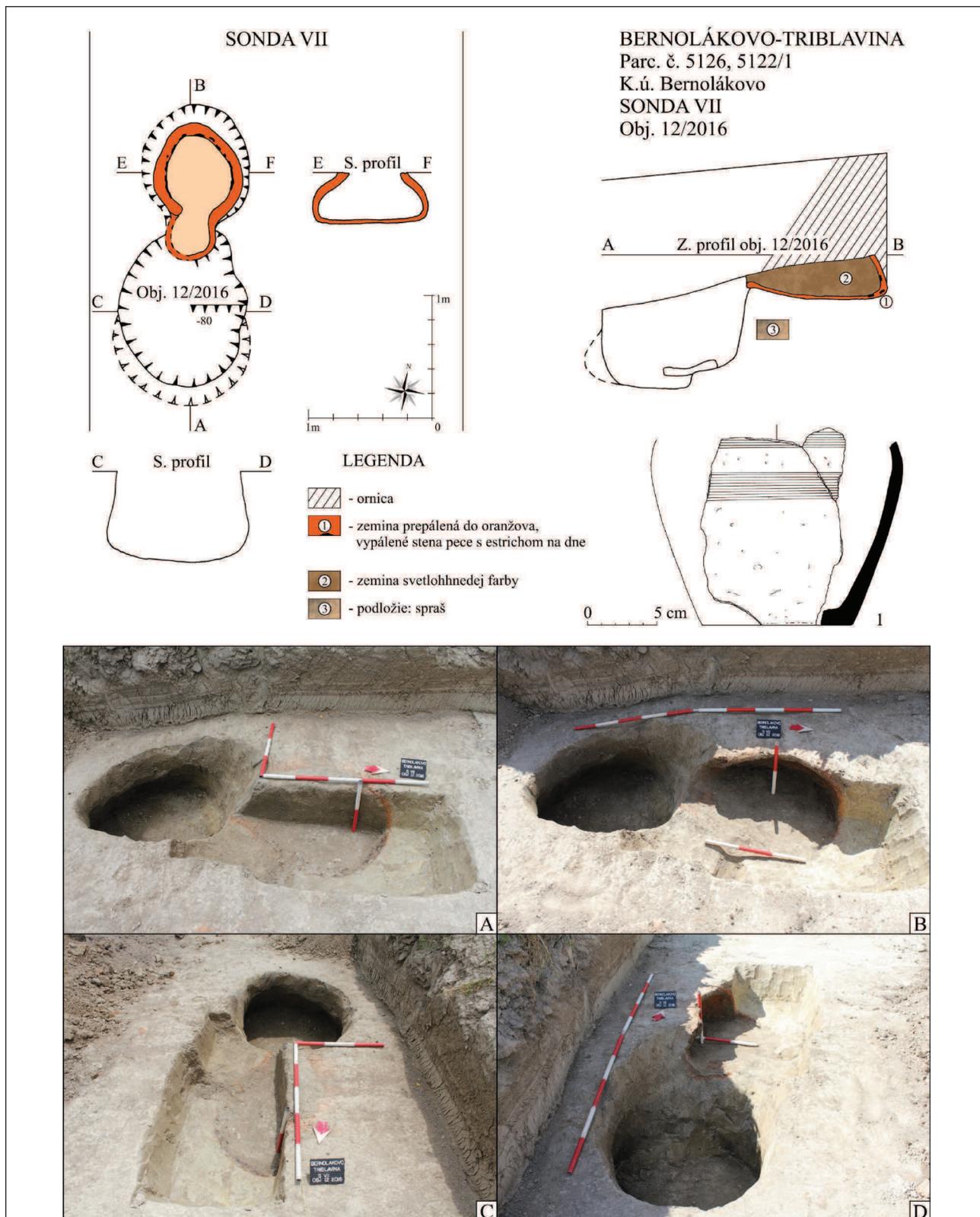
1. Črep okrajový s vytiahnutým, rovným ústím, zdobený jednoduchou rytou vlnovkou. Farba hnedá. Rozmery: v. 5,4 cm, š. 6,0 cm, hr. 1,3 cm (obr. 9: 1).

Obr. 10. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 9/16 (autor R. Čambal).

Abb. 10. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 9/16 (Autor R. Čambal).

2. Črep z tela nádoby zdobený obvodový ryhovaním. Farba hnedá. Rozmery: v. 4,1 cm, š. 5,0 cm, hr. 1,3 cm (obr. 9: 2).
3. Črep z tela nádoby zdobený nesúmernými, prerušovanými rytými vlnovkami. Farba čierna. Rozmery: v. 4,3 cm, š. 2,9 cm, hr. 0,5 cm (obr. 9: 3).
4. Črep z plochého, neodsadeného dna nádoby. Farba hnedá. Rozmery: v. 3,3 cm, ø 10 cm, š. 9,0 cm, hr. 1,2 cm (obr. 9: 4).
- 5 – 7. Črepy pravekej proveniencie.

Obr. 11. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 12/16 (autor R. Čambal).

Abb. 11. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 12/16 (Autor R. Čambal).

Objekt 9A-B/2016 (obr. 10)

Objekt 9A/2016. Pec oválneho pôdorysu, misovitého profilu, s výraznými stopami prepálenia do oranžova. Predpecná jama nepravidelného tvaru, prepojená s komorou pece z juhu, na juhozápade zničená objektom 9B/16. Rozmery: celková dĺ. 220 cm, š. 88 cm. Komora dĺ. 70 cm, hĺ. 30 cm; predpecná jama dĺ. 150 cm, hĺ. 30 cm.

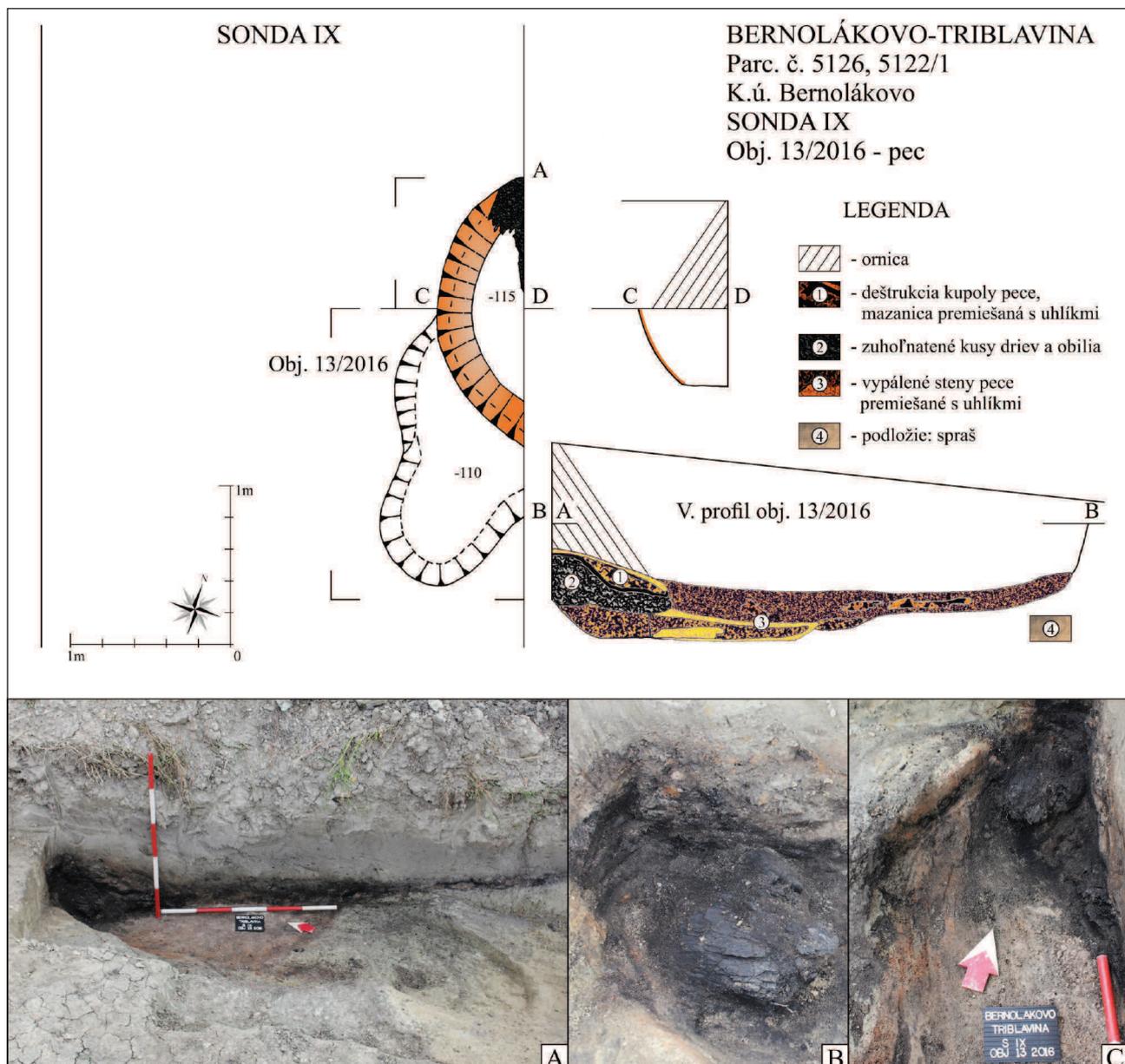
Nálezy:

1. Črep z hornej časti esovite profilovanej nádoby s vytiahnutým, rovným ústím, zdobený obvodovým pásmo obdĺžnikových vpichov, pod ktorým sa nachádzajú dva obvodové pásy viacnásobnej, ostro lomenej vlnovky. Farba svetlohnedá. Rozmery: v. 8,0 cm, š. 6,8 cm, hr. 0,8 cm (obr. 10: 1).

Objekt 9B/2016. Spodná časť pece nepravidelného kruhovitého až lalokovitého pôdorysu misovitej profilácie s estrichom na dne. Predpecná jama je kruhového tvaru; jej západná časť sa nachádza pod profilom sondy. Rozmery: celková dĺ. 276 cm, š. 108 cm. Komora dĺ. 126 cm, hĺ. 20 cm; predpecná jama dĺ. 150 cm, hĺ. 22 cm. Bez nálezov.

Objekt 12/2016 (obr. 11)

Spodná časť pece hruškovitého pôdorysu s dlhšou osou v línii S – J, so zachovanou spodnou časťou kupoly prepálenej do oranžova. Dno pece tvoril vypálený estrich. Na južnej strane ústí vypaľovací priestor do predpecnej jamy oválneho pôdorysu so šikmými stenami a zaobleným dnom, ktoré pokrývala popolovitá vrstva (vymetený obsah pece), prevrs-

Obr. 12. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 13/16 (autor R. Čambal).

Abb. 12. Bernolákovo – Triblavina. Objekt 13/16 (Autor R. Čambal).

tvená kompaktným hlineným zásypom. Rozmery: kupola dl. 128 cm (dno), horná časť v pôdoryse: 110 cm; dno pece š. 88 cm, š. hornej časti 70 cm, hl. 40 cm, rozmery predpecnej jamy dl. 135 cm, š. 105 cm.

Nálezy:

1. Črep zo spodnej časti nádoby zdobenej na výduti dvoma pásmi viacnásobných obvodových rýh. Farba hnedá. Rozmery: v. 15,4 cm, š. 10,1 cm, hr. 1,0 cm (obr. 11: 1).

Objekt 13/2016 (obr. 12)

Deštrukcia kupolovitej pece kruhového pôdorysu s lavórovite tvarovaným dnom, v južnej časti s plytko zahĺbenou predpecnou jamou. Steny výrazne do oranžova prepálené. V deštrukcii pece sa našli kusy zuhoľnateného dreva a obilia. Rozmery: ø kupoly 168 cm, š. 54 cm, hl. 48 cm; predpecná jama dl. 102 cm.

Bez nálezov.

Ako bolo v úvode uvedené, skúmaná plocha bola prerezaná 9 sondami, dlhými 22 – 50 m, ktoré boli rozmiestené v pravidelných rozstupoch (obr. 2). Objekty boli však zistené len v relatívne úzkom páse, kolmom na rezy, širokom cca 15 m, tiahnúcim sa v smere Z – V vo výškovom rozpätí zhruba 130 – 133 m n. m. Výnimkou je len obj. 2/16, vysunutý južnejšie, evidentne však bol súčasťou skúmaného urbanistického kontextu.

Tri z preskúmaných objektov sú typické včasnostredoveké zemnice, konkrétne obj. 1 (obr. 3), obj. 6 (obr. 6, 7) a obj. 8 (obr. 9). Ani jednu však nebolo možné odkryť celoplošne. Len v obmedzenej miere preto možno aplikovať kritérium B. Dostála, ktorý o zemniciach ako obydliach hovorí až pri úžitkovej ploche medzi 16 – 20 m² (Dostál 1975, 43). Vzhľadom na to, že všetky tri objekty boli vyhlbené do svahu, stúpajúcemu k severu, dosahoval každý z nich rôzne hĺbky, keďže dno bolo vždy vodorovné. Pôdorysné dispozície uvedených zemnic – ak možno vychádzať z preskúmaných častí – vykazujú charakter typický pre tento typ objektov: pozdĺžny pôdorys, zaoblené nárožia, kolmé steny a rovné dno. Ani v jednom prípade sa nezistili kolové jamy alebo iné stopy nadzemnej konštrukcie. Na základe týchto údajov možno bernolákovské zemnice zaradiť k typu IA triedenia P. Míla (*Mílo 2014*, 44, Abb. 11), typu I M. Ruttkaya (*Ruttkay 2002*, 251, Abb. 6) a P. Šalkovského (*Šalkovský 1993*, 41, obr. 3: 1). Absencia kolových jám naznačuje, že pri stavbách nemusela byť nosná konštrukcia zapustená do zeme, ale založená na úrovni terénu. Takúto možnosť naznačuje aj jamový objekt 4, ktorý mal dlhšie steny zaoblené do takmer ľadvinovitého tvaru (obr. 5), čo podľa B. Dostála naznačuje, že išlo o vypletané a vymazávané steny (Dostál 1975, 47). Ani v jednom prípade sa nepodarilo identifikovať vchod do zemnice.

V objektoch 1 (obr. 3) a 6 (obr. 6) sa na úrovni dlážky nachádzali jednoduché, kruhové ohniská. Neboli umiestnené tesne pri nároží, ako je charakteristické pre obydliá, ale posunuté do interiéru. Ohnisko v obj. 1 bolo situované takmer v strede zemnice (obr. 3). S podobnou lokalizáciou sa stretávame len výnimočne, často spolu s druhým vykurovacím zariadením v tom istom objekte. M. Ruttkay zaregistroval v rámci juhozápadného Slovenska na sídliskách zo 6. – 12. storočia len 24 duplicitných pecí v objektoch (*Ruttkay 1997*, 244, 245). Nielen samotné umiestnenie tepelných zariadení, ale aj ich nálezové situácie viedli väčšinu bádateľov k interpretácii, že ide o výrobné objekty (Dostál 1982, 12, obr. 3: 1; Hanuliak/Vladár 2008, 82, obr. 3: 1; Skružný 1963, 242).

Na troch miestach boli zistené jamy s otvoreným ústím a rovným dnom. Z nich dve, t. j. obj. 2 (obr. 4) a obj. 4 (obr. 5) majú pozdĺžny pôdorys, jama 7 (obr. 8) kruhovitá. Využívali sa k uskladňovaniu potravín alebo iných surovín, resp. ako technické objekty, slúžiace k spracovaniu či dočasnému deponovaniu spracovávaného materiálu. Objekty tohto druhu predstavujú na včasnostredovekých sídliskách bežne rozšírený typ. Vyskytujú sa v blízkosti obydlií, ale aj bez tohto priestorového kontextu (Dostál 1975, 87-91; Hanuliak/Kuzma 2015, 237, 238).

Výhrevné zariadenia boli na lokalite popri vyššie uvedených ohniskách v interiéroch zemnic zastúpené konštrukčne jednoduchými kupolovitými hlinenými pieckami kruhového alebo oválneho tvaru s čeľuštami otvorenými do zahĺbených predpecných jám, podľa triedenia M. Ruttkaya typ I (*Ruttkay 2002*, 258, Abb. 13). Ani v jednom prípade nebol zistený kameň ako konštrukčný komponent, takisto ani stopy prútenej armatúry či stopy krycej stavby. Hoci existenciu aspoň ľahkej strešnej ochrany pred dažďom treba logicky predpokladať, doklady po jej zapustení do zeme sa nezistili ani na iných lokalitách (Vignatiová 1992, 39). Spolu bolo odkrytých 8 pecí väčšinou v superpozíciách. V jednom prípade boli na tom istom mieste postupne postavené tri pece (obj. 5A – C; obr. 6), na ďalšom dve (obj. 9A – B; obr. 10). Dve pece, konkrétne obj. 12/16 (obr. 11) a obj. 13/16 (obr. 12) neboli narušené mladším tepelným zariadením. Ďalšia pec bola identifikovaná na zásype obj. 8/16, identifikovaná v jeho profile (obr. 9), avšak bez nálezov. Dôvody ich budovania na mieste pôvodnej, zrejme znefunkčnenej piecky určite nemožno hľadať v nedostatku priestoru, ale skôr v úmysle mať toto zariadenie na pôvodnom mieste. Ide o jav, s ktorým sa zriedkavo stretávame aj na iných sídliskách (*Bazovský/Elchek 1997*, 48, tab. IX: 1). Pece v Bernolákovke boli hlbené tak, aby sa predpecná jama nachádzala na juhu, t. j. zo strany potoka. Z tohto smeru sa teda do nich aj vstupovalo. Používané mohli byť ako chlebové pece, resp. priestory na tepelnú úpravu potravín, ale aj ako remeselnícke zariadenia (*Ruttkay 1990*, 345). Snahy o ich interpretáciu vychádzajú však skôr z úvah a etnologických analógií než z konkrétnych terénnych poznatkov.

Skromný súbor keramiky z objektov vykazuje technologicky i tvarovo pomernú uniformitu. Všetky črepy s výnimkou dvoch fragmentov tanierov z obj. 4 (obr. 5: 5, 6) pochádzajú z nádob vytáčaných na hrnčiarskom kruhu. Povrch črepov je hladký s viditeľným ostrivom. Farba keramiky sa pohybuje v rôznych odtieňoch hnedej, nechýba však ani do čierna

sfarbený povrch. V niektorých prípadoch možno na tom istom črepe vidieť rôzne odtiene, pričom ani vnútorné a vonkajšie farbenie stien toho istého črepu nie je vždy rovnaké. Ojedinele, napr. na vnútornej strane okrajového zlomku z obj. 1 (obr. 3: 2) možno vidieť v horizontálnych pásoch rôznych odtieň. Tieto skutočnosti evidentne súvisia s technológiou vypaľovania. Na lome sú črepy sfarbené rovnomerne s výnimkou spodnej časti nádoby z obj. 12/16 (obr. 11: 1), ktorej vonkajšia strana je svetlohnedá, vo vnútri s tenkou, do červena prepálenou vrstvičkou, evidentne výsledok neproporčného prístupu kyslíka. S výnimkou spomenutých tanierov pochádzajú všetky črepy z esovite profilovaných nádob s vyťahnutým okrajom. Okraje sú buď valcovite (obr. 3: 1; 10: 1) alebo kuželovito (obr. 3: 2; 4: 1; 6: 1-3; 9: 1) zrezané. Zlomky z obj. 1/16 a 9/16 majú ústie zahrotené (obr. 3: 1; 10: 1). V dvoch prípadoch je hrana ústia profilovaná obvodovým žliabkom (obr. 6: 2, 3). Ojedinele sú na hrane ústia viditeľné stopy po ozubenom modelovacom nástroji (obr. 1: 1; 6: 1, 2, 3; 10: 1). Podľa precíznosti, s akou bolo toto obvodové ryhovanie nanášané, mohlo ísť o výzdobu. Ani v jednom prípade nebol zistený zaoblený okraj, typický skôr pre staršie obdobie ranného stredoveku. Hranenie ústí je bežnejšie skôr u keramiky, vyrábanej od konca 9. po 11. storočie (Lesák 1997, 54, tab. I). Dná nádob prechádzajú zo stien bez odsadenia. Stopy po hrnčiarskom kruhu boli zistené len na exemplári z obj. 6/16, s kruhovým odtlačkom v strede a s dvoma rovnobežnými plastickými rebrami (obr. 6: 4). Tento motív uvádza v typológii značiek pod č. 28 aj L. Kraskovská (Kraskovská 1983, tab. I).

Z výplne objektu 4/16 pochádzajú aj dva fragmenty hlinených tanierov, resp. pekáčov, modelované v ruke (obr. 5: 5, 6). Vyskytujú sa už od najstaršieho slovanského horizontu (Fusek 1994, 77), neabsentujú však ani v mladších obdobiach a to vyhotovené v ruke alebo obtáčané (Dostál 1975, 132, tab. 104: 1-4; Ruttkay 2002, 271, Abb. 30: 2-5; Vavák 2010b, 107, 108, obr. 7: 9, 8: 7; Vendtová 1969, 200, obr. 39: 11, 13-16). Ich zriedkavejší výskyt môže súvisieť s tým, že väčšinou boli vyrábané z dreva (Cech 1994, 60). Podľa G. Fuseka ide vzhľadom na ich hrubú modeláciu skôr o pekáče než o stolový riad (Fusek 1991, 309, 310). Kritériom tu môže byť výška okraja (Zeman 1976, 192), ale aj stopy obhorenia, čo sa na bernolákovských fragmentoch nezistilo.

Vo výzdobe keramiky z Bernolákova – Obory prevládajú zväzky rytej obežnej vlnovky (obr. 3: 2; 4: 1; 6: 3) a obvodové ryhovanie (obr. 3: 3, 4; 4: 5, 9, 10; 11: 1). Vlnovky sú buď symetrické, kladené v rytmických oblúkoch (obr. 4: 1; 6: 3), alebo menej, resp. až chaoticky usporiadané (obr. obr. 4: 6, 7; 6: 7; 9: 3; 10: 1). Ďalším výzdobným motívom, vo včasnostredovekom hrnčiarskve menej frekventovanom, je výzdoba vytvorená šikmo kladenými vpichmi hrebeňovitým nástrojom usporiadaná do pásov, a to buď v jednoduchej obvodovej línii (obr. 5: 1, 4; 6: 5; 10: 1) alebo v jednom prípade usporiadaných vetvičkovite (obr. 4: 1). Táto výzdoba bola aplikovaná s najväčšou pravdepodobnosťou tým istým hrebeňovitým nástrojom, ako ostatný rytý dekor (Vlkolinská 2005, 81-83). Nechýba v staršom (Dostál 1985, 24, tab. 7: 3; Eisner 1952, obr. 14: 12; 18: 8; 36: 142. 4; 97: 3; 100: 10; Fusek 2008, 25; Kraskovská 1972, obr. 50: 5) ani v mladšom období (Bialeková 1993, 197, obr. 9: 5; Hanuliak/Kuzma 2015, 71, tab. VII: 3).

Datovanie preskúmaných sídliskových objektov možno oprieť len o keramiky. Vyššie uvedený poznatok o absencii zaoblených okrajov a výskyte iba zrezaných ústí možno do istej miery vnímať ako chronologickú indíciu. Ako porovnateľný súbor sa ponúkajú nálezy zo staršieho horizontu sídliska v Nitre-Janíkovciach, Mikov dvor I., datovaného do 9. – 10. storočia. Podľa autorov ide o keramiky, vyrábanú v tradíciách veľkomoravského hrnčiarskva (Ruttkay et al. 2016, 44, obr. 4). Porovnateľnú náplň má aj I. horizont v Bíni na Pohroní, datovaný do 9. až prvej polovice 10. storočia, teda pred vznik belobrdskej kultúry (Camenzind 2011, 94). Analogické tvary a výzdobu nádob by sme našli aj v materiáli z výskumu súdobného sídliska v Bratislave-Dúbravke, konkrétne horizontu 9. – 10. storočia (Bazovský/Elschek 1997). Napriek regionálnym rozdielom možno aj nálezy z Bernolákova – Obory datovať do mladšieho úseku včasného stredoveku.

Záver

Výskum bol realizovaný na teritóriu s kvalitnou poľnohospodárskou pôdou, lesmi a dostatočnými hydrologickými pomermi, na ktorom je osídlenie doložené už od praveku (König 2009, 26-30; Studeníková 1981, 37-44). Tieto faktory viedli k zakladaniu osád v regióne už od najstaršieho slovanského obdobia (Fusek 1994, mapa 4; Turčan 2008). Vznikla tu postupne sieť agrárnych osád s príslušným zázemím. V 9. storočí sa centrom regiónu pravdepodobne stalo hradisko vybudované na vrchu Neštich nad Sv. Jurom pri Bratislave (Kraskovská 1963; Vavák 2010a, 7-27). Ako dokazuje archeologický výskum regiónu, osídlenie nezaniklo ani po rozpade Veľkej Moravy (prehľadne Pramene 1989, 41 a ď.). Priamo z Obory publikoval „hradištné“ črepy už Š. Janšák (Janšák 1933-34, 64), ku ktorým neskôr pribudli dva kostrové hroby (Studeníková 1981, 38) a hlinená kupolovitá pec s keramickým materiálom datovaným do 9. – 10. storočia (Varsik/Elschek 2000, 150-152, obr. 101, 102). V súvislosti s nálezom pece T. König vyslovil predpoklad, že mohla byť periférnou súčasťou sídliska (König 2009, 29), čo predmetný výskum potvrdil (k priestorovému členeniu sídlisk pozri Dresler 2016, 16 a ď.). Rozmiesenie objektov v koridore cca 15 m širokom je možné s najväčšou pravdepodobnosťou považovať za intencionálne. Totožnú plochu zastavali už v dobe laténskej (Čambal/Bazovský v tlači). Je otázka, či urbanizácia toho istého miesta v rôznych obdobiach bola výsledkom prírodných daností (rozhranie stepnej a lesnej flóry?), náhody, alebo včasnostredoveké obyvateľstvo využilo predchádzajúce antropogénne zásahy do terénu z doby laténskej, ako napr. terasové úpravy, identifikovateľné aj o takmer tisícročie neskôr. Nezanedbateľnú úlohu pri výbere miesta iste zohrala aj blízkosť vodného toku.

Skladba objektov, pozostávajúca z troch zemnic, troch jám a ôsmich pecí (v dvoch prípadoch, t. j. u objektov 5 a 9 však išlo viac pecí v superpozíciách) do istej miery naznačuje funkciu toho sídliskového areálu. Preskúmaná časť

sídliska súvisela najskôr s hospodárskou resp. remeselnou činnosťou. Aj pri vtedajšom úspornom režime so surovinami je však nápadná absencia dokladov remeselnej činnosti (výrobný odpad, zbytky suroviny a pod.). Jednoduché typy hlinených kupolovitých piecok bývajú zväčša interpretované ako chlebové pece, resp. zariadenia na tepelné spracovanie potravy. Preskúmaný komplex mohol preto súvisieť s produkciou potravín v rámci hospodárskeho zázemia dosiaľ bližšie nelokalizovaného sídliska.

LITERATÚRA

- Bazovský/Elschek 1997* – I. Bazovský/K. Elschek: Osídlenie v Bratislave – Dúbravke v 9. – 13. storočí I. Sídlisko z 9. – 10. storočia. Zb. SNM. 91, Arch. 7, 1997, 31-50.
- Bialeková 1993* – D. Bialeková: Slovanské pohrebisko v Pobedime (poloha Na laze II/71). Štud. Zvesti AÚ SAV 29, 1993, 179-207.
- Camenzind 2011* – E. Camenzind: Das Dorf Biňa im Mittelalter unter Berücksichtigung der Ausgrabungsperioden 1989 – 1996. Zbor. SNM. Arch. Supplementum 5. Bratislava 2011.
- Cech 1994* – B. Cech: Die slawische Keramik des 8.-11. Jh.s in Niederösterreich. In: Slawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert. I. International Tagung in Mikulčice. Brno 1994, 53-61.
- Čambal/Bazovský 2017, v tlači* – R. Čambal/I. Bazovský: Neskorolátenskie sídliskové objekty v Bernolákove, okr. Senec. Zbor. SNM. 110, Arch. 27, 2017, 109-131.
- Dostál 1975* – B. Dostál: Břeclav-Pohansko IV. Velkomoravský velmožský dvorec. Brno 1975.
- Dostál 1982* – B. Dostál: K časne slovanskému osídlení Břeclavi-Pohanska. Stud. Arch. Ústavu ČSAV 10/2. Praha 1982.
- Dostál 1985* – B. Dostál: Břeclav-Pohansko III. Časne slovanské osídlení. Brno 1985.
- Dresler 2016* – P. Dresler: Břeclav-Pohansko VIII. Hospodářské zázemí centra nebo jen osady v blízkosti centra? Brno 2016.
- Eisner 1952* – J. Eisner: Devínska Nová Ves. Slovanské pohřebiště. Bratislava 1952.
- Fusek 1991* – G. Fusek: Včasnoslovanské sídlisko v Nitre na Mikovom dvore. Slov. Arch. 39, 1991, 289-330.
- Fusek 1994* – G. Fusek: Slovensko vo včasnoslovanskom období. Nitra 1994.
- Fusek 2012* – G. Fusek: Keramika predveľkomoravského horizontu z Nitry-Šindolky a otázka jej datovania. In: M. Guštin (Hrsg.): Srednji vek. Arheološke raziskave med Jadranskim morjem in Panonsko nižino. Mittelalter. Archäologische Forschungen zwischen der Adria und der Pannonischen Tiefebene. Ljubljana 2008, 21-34
- Hanuliak/Kuzma 2015* – M. Hanuliak/I. Kuzma: Mužla-Čenkov II. osídlenie z 9.-13. storočia. Nitra 2015.
- Hanuliak/Vladár 2008* – M. Hanuliak/J. Vladár: Veľkomoravské sídlisko z Branča. Slov. Arch. 56, 2008, 81-123.
- Janšák 1933-34* – Š. Janšák: Staré osídlenie Slovenska. Sbor. MSS 27/28, 1933-34, 30-71.
- König 2009* – T. König: Najstaršie osídlenie Bernolákova. In: M. Duchoň/J. Turcsány (zost.): Bernolákovo 1209 – 2009. Dejiny obce. Bernolákovo 2009, 20-31.
- Kraskovská 1963* – E. Kraskovská: Veľkomoravské hradisko v Jure pri Bratislave. Zb. SNM. 57, Hist. 3, 67-103.
- Kraskovská 1972* – E. Kraskovská: Slovansko-avarské pohrebisko pri Záhorskej Bystrici. Bratislava 1972.
- Kraskovská 1983* – E. Kraskovská: Značky na nádobách z doby veľkomoravskej. Štud. Zvesti AÚ SAV 20, 1983, 193-206.
- Lesák 1997* – B. Lesák: Sídliskové objekty z konca 9. až 11. storočia na Hlavnom námestí v Bratislave. Zb. SNM. 91, Arch. 7, 1997, 51-78.
- Milo 2014* – P. Milo: Frühmittelalterliche Siedlungen in Mitteleuropa. Eine vergleichende Strukturanalyse durch Archäologie und geophysik. Bonn 2014.
- Pramene 1989* – Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia I/1. Nitra 1989.
- Ruttkey 1990* – M. Ruttkey: Pece na rannostredovekých sídliskách juhozápadného Slovenska. Arch. Hist. 15, 1990, 337-348.
- Ruttkey 1997* – M. Ruttkey: Vykurovacie zariadenia v domoch na ranostredovekých sídliskách západného Slovenska. In: Z pravěku do středověku. Sborník k 70. narozeninám Vladimíra Nekudy. Brno 1997, 237-249.
- Ruttkey 2002* – M. Ruttkey: Mittelalterliche Siedlung und Gräberfeld in Bajč-Medzi kanálmi. Slov. Arch. 50, 202, 245-322.
- Ruttkey et all.* – M. Ruttkey/J. Ruttkeyová/M. Bielich/B. Zajacová/A. Nemergut: Sídlisko z 10.-12. storočia v Nitre-Janíkovciach. Arch. Hist. 41, 2016/1, 41-57.
- Skrůžný 1963* – I. Skrůžný: Příspěvek k třídění a chronologii slovanských otopných zařízení na území ČSSR. Pam. Arch. 54, 1963, 234-265.
- Studeníková 1981* – E. Studeníková: Správa o záchranom výskume halštatských sídlisk v Chorvátskom Grobe a Ivanke pri Dunaji. Arch. Rozhledy 33, 1981, 37-44.
- Šalkovský 1993* – P. Šalkovský: Sídliskové objekty a štruktúra vnútornej zástavby. In: M. Hanuliak/I. Kuzma/P. Šalkovský: Mužla-Čenkov I. Nitra 1993.41-69.

- Turčan 2008* – V. Turčan: Včasnostredoveké sídliskové objekty z Chorvátskeho Grobu. Zb SNM. 102, Arch. 18, 139-152.
- Varsik/Elschek 2000* – V. Varsik/K. Elschek: Včasnostredoveká pec v Bernolákove. AVANS v roku 1999, Nitra 2000, 150-152, obr. 100, 101.
- Vavák 2010a* – J. Vavák: Nové poznatky k najstarším dejinám Svätého Jura. In: Zo starších dejín Svätého Jura. Svätý Jur 2010, 7-27.
- Vavák 2010b* – J. Vavák: Včasnostredoveké osídlenie v Pezinku. Zb SNM. 104, Arch. 20, 99-112.
- Vendtová 1969* – V. Vendtová: Slovanské osídlenie Pobedima a okolia. Slov. Arch. 17, 1969, 119-232.
- Vignatiová 1992* – J. Vignatiová: Břeclav-Pohansko II. Slovanské osídlení jižního předhradí. Brno 1992.
- Vlkolinská 2005* – I. Vlkolinská: K zriedkavejším druhom výzdoby na keramike z pohrebísk 9.-10. stor. na Slovensku. Štud. Zvesti AÚ SAV 38, 2005, 79-97.
- Zeman 1976* – J. Zeman: Nejstarší slovanské osídlení Čech. Pam. Arch. 67, 1976, 115-235.

FRÜHMITTELALTERLICHE SIEDLUNGSOBJEKTE AUS BERNOLÁKOVO

VLADIMÍR TURČAN

In Bernolákovo (Bez. Senec) wurden auf einer Fläche von ca. 5 000 m² außer einem Siedlungsobjekt aus der Hallstattzeit, 6 Objekten aus der Latènezeit auch 12 Objekte vom Frühmittelalter untersucht (Abb. 1, 2). Die Objekte wurden in einem etwa 15 m breitem Streifen, der sich in Richtung ost-west hinzog, festgestellt. Im selben Raum befanden sich auch die Objekte aus der Latènezeit. Die Urbanisierung vom derselben Platz in verschiedenen Zeiten könnte das Ergebnis der natürlichen Begebenheiten sein (Scheidepunkt der Steppen- und Waldflora?) oder nützte die frühmittelalterliche Bevölkerung die vorherigen anthropogenen Terrainadaptierungen durch die Kelten, z. B. die Terrassenzurichtungen, die auch fast ein Jahrtausend später identifizierbar waren. Eine nicht unbedeutende Rolle bei Auswahl des Platzes spielte auch die Nähe von Wasser. Drei Objekte (Objekt 1, Abb. 3; Objekt 6, Abb. 6, 7; Objekt 8, Abb. 9) kann man als Grubenhäuser identifizieren. In zwei von diesen wurden einfache Feuerstellen, teilweise ins Interieur vorgeschoben, gefunden. Ihre Situierung signalisiert, dass es sich nicht Wohnhäuser handelte, aber um Objekte die mit wirtschaftlicher Tätigkeit zusammenhingen. Auf der untersuchten Fläche wurden auch selbstständig stehende einfache Kuppelöfen festgestellt (Objekt 5A-C, Abb. 6; Objekt 9, Abb. 10; Objekt 12, Abb. 11). In einem Fall wurden in Superposition zwei Öfen festgestellt (Objekt 9, Abb. 10), im weiteren Fall sogar drei Öfen (Objekt 5A-C, Abb. 6). Ein Ofen wurde in der Verfüllung eines Grubenhauses gefunden (Objekt 8, Abb. 9). In der Objektstruktur sind auch 4 Gruben vertreten (Objekt 2, Abb. 4; Objekt 4, Abb. 5; Objekt 7, Abb. 8), die zu verschiedenen Zwecken dienen konnten, von der vorübergehenden Deponierung von Rohstoffen bis zur Lagerung von Lebensmitteln.

Auf Basis der Keramik kann man die Objekte in den jüngeren Horizont des Frühmittelalters datieren, das bedeutet ab dem Ende des 9. Jahrhunderts bis ans Ende des 10. Jahrhunderts. Der untersuchte Teil der Siedlung hing mit der wirtschaftlichen Tätigkeit, bzw. Handwerkstätigkeit zusammen, ehesten zur Verarbeitung von Lebensmitteln, z. B. mit ihrer thermischen Zubereitung, im Rahmen des wirtschaftlichen Hinterlands der bisher nicht näher lokalisierten Siedlung, zu der die Objekte den peripheren Bestandteil bildeten.

Vladimír Turčan

Archeologické múzeum SNM, Žižkova 12, P. O. BOX 13

810 06 Bratislava 16

vladimir.turcan@snm.sk

© SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM-ARCHEOLOGICKÉ MÚZEUM
ISBN 978-80-8060-414-1
ISSN 1336-6637